

“Regionale rioleringsbedrijven afstemmen op waterschaps-grenzen”

Maatgevende bui, dimensioneringsgrondslagen, stelselkeuze, belasting van het oppervlaktewater; het zijn allemaal begrippen die voortdurend opduiken in de discussie over de opzet en de inrichting van rioolstelsels. Maar wanneer de keuzes gemaakt zijn en het stelsel er ligt, wordt goed beheer belangrijk. Weinig dingen zijn zo irritant als de grote golf water die je als milieubewust fietser of wandelaar in de stad over je heen krijgt wanneer een auto naast je door een grote plas rijdt. Rioleringsbeheer vraagt, zoals alle beheer, kennis en betrokkenheid. Dat is vooral voor kleinere gemeenten soms moeilijk te realiseren naast alle andere taken die zij hebben. Onderbrengen van die taak in grotere eenheden zou een oplossing kunnen zijn. Aanleiding voor een gesprek met Theo Smit, directeur van Aquario Watermanagement in Sneek, een regionaal rioleringsbeheersbedrijf.

Wat is het concept van Aquario?

“Aquario is een innovatief concept om het onderhoud en beheer van de riolering als onderdeel van de waterketen op een hoger plan te brengen. Met een hoger plan bedoel ik dan dat ons doel niet alleen is om de gemeente te ontlasten van de zorg voor het rioolstelsel, zoals het in het verleden vaak genoemd werd. Dat doen we uiteraard ook; daarvoor sluiten we een dienstverlenings-overeenkomst met de gemeente. Maar daarnaast werken we aan de verbetering van de riolering als hydraulisch systeem. We maken zichtbaar hoe een rioolstelsel in de praktijk functioneert in al zijn facetten, hoe in de bedrijfsvoering procesverbeteringen toe te passen zijn en daarmee dit deel van de waterketen duurzamer en efficiënter kunnen laten functioneren. Ons concept zie ik dan ook als een uitdaging voor gemeenten.”

Hoe is Aquario tot stand gekomen?

“Midden jaren '90 is de voorloper van Aquario ontstaan op initiatief van het toenmalige Waterleidingbedrijf Friesland en de gemeente Gaasterlân-Sleat. Al vrij snel na de start is ook het Wetterskip Fryslân ingestapt. Toen Waterleidingbedrijf Friesland kort daarna deel ging uitmaken van Nuon Water, werd de waterketen met opzet verstoord, omdat in het facturatie-systeem van Nuon geen mogelijkheid bestond om ook rioleringskosten op basis van drinkwaterverbruik bij de mensen in rekening te brengen. Toen Vitens tot stand kwam, als samenvoeging van de drinkwatervoorziening in Friesland, Overijssel en Gelderland, is deze rioleringsactiviteit ondergebracht in de hiervoor opgerichte Nuts NV

Aquario Watermanagement waarvan Vitens en het Wetterskip ieder de helft van de aandelen bezitten.”

“Oorspronkelijk was de gedachte dat het oprichten van Aquario een stap zou kunnen zijn in de vorming van een waterketenbedrijf, maar de ontwikkelingen in Nederland zijn een andere kant opgegaan, met uitzondering van die in Amsterdam. De drinkwaterbedrijven hebben gekozen voor efficiency-verhoging door bedrijfsvergroting. Bij de gemeenten wordt meer en meer gesproken over regionale rioleringsbedrijven, waarin beheer en onderhoud geclusterd worden. Bij de waterschappen zouden transport en zuivering eigenlijk als een nutsbedrijf verzelfstandigd kunnen worden, los van de bestuurlijke waterschapstaken. Dit geeft nieuwe bedrijfseconomische kansen, zeker bij het combineren van die twee. Maar die beweging wordt nog niet of nauwelijks gemaakt.”

Waar is in de waterketen winst te behalen?

“In 2007 hebben VNG, Unie van Waterschappen, Vewin, IPO en het Rijk een bestuurlijk akkoord gesloten om de samenwerking in de waterketen doelmatiger, transparanter en duurzamer te maken. Het waterketenbedrijf als middel daarvoor is als doelstelling losgelaten, maar betere samenwerking in de waterketen staat hoog op de politieke agenda. De grote winst is vooral te boeken in de combinatie van riolering en afvalwaterzuivering. In de afkoppeling van regenwater bijvoorbeeld, ook in afstemming van het functioneel beheer van de riolering op dat van de zuivering. Onze ervaring is ook dat bij de inzameling veel te bereiken

is, bijvoorbeeld in het inzichtelijk maken hoe een rioolstelsel functioneert en het opsporen van de knelpunten, zoals verzakkingen, ingroei van boomwortels en niet goed afgestelde of niet goed werkende rioolgemalen. Als we storingen tegenkomen waarvan de oorzaak niet te vinden is, gaan we met een camera inspecteren of pompen doormeten. Incidenteel controleren we of overstorten inderdaad werken als de telemetrie van het gemaal dat aangeeft.”

Zijn dat geen taken voor elke rioolbeheerder?

“In principe wel, maar vooral bij kleinere gemeenten komen de verantwoordelijke medewerkers er domweg niet aan toe of is de aanwezige kennis onvoldoende en vaak ook kwetsbaar. De gemeenten hebben tot taak een basisrioleringsplan te maken en een (inmiddels verbreed) gemeentelijk rioleringsplan. In het verbrede GRP zijn ook het hemelwater en het stedelijk grondwater meegenomen. Sommige gemeenten voelen zich daarin onzeker. Voor het opstellen van zo'n plan wordt een ingenieurbureau ingeschakeld, maar wie brengt voldoende kennis over de feitelijke situatie in de praktijk in? Als Aquario doen we dat nu als een verlengstuk van de zes gemeenten die zich inmiddels hebben aangesloten.”

“Mijn voorganger, Maarten Offinga, is indertijd begonnen met twee gemeenten: Gaasterlân-Sleat en Boarnsterhim. Daar zijn Nijefurd (Workum), Wunseradiel, Wymbritseradiel en Leeuwarderadiel bijgekomen. Daarna beheren we voor deze zes gemeenten en voor tien andere de IBA's in hun gebied, in totaal 500. Dat beheer bestaat uit eenmaal per jaar een onderhoudsbeurt en het verhelpen van storingen. Aanvullend leveren we nog ondersteunende diensten voor het waterschap en diverse andere gemeenten.”

“Wij streven ernaar om dit nutsconcept voor meer gemeenten te gaan doen onder het motto 'samen naar een duurzaam riool'. Sommige gemeenten hebben het rioleringsbeheer goed voor elkaar en willen dat zo houden. Andere zijn wel geïnteresseerd in overdracht, maar zitten in fusie- of samenwerkingsoverleg en zijn in die fase niet bereid om langlopende contracten te sluiten die gevolgen voor hun organisatie zouden kunnen hebben.”

Hoe groot is Aquario?

“Aquario heeft in totaal 16 fte in dienst. De monteursgroep, die belast is met het onderhoud en het beheer van de stelsels en de gemalen, telt acht fte en met het databeheer van alle gegevens over pijpen, kolken, overstorten, pompen, etc. zijn twee fte belast. Wij hebben verder twee fte voor beleidsmatige ondersteuning van de gemeenten en vier fte voor de directie, administratie e.d.. Onze primaire taak is het dagelijks onderhoud en beheer van de stelsels, oplossen van storingen, zorgen dat de telemetrie in orde is, het afhandelen van KLIC-meldingen en klachten van burgers. Onze storingsdienst is 24 uur per dag, zeven dagen per week bereikbaar. Onze storingsbus is zo uitgerust dat één man al

het werk kan doen. Door goed beheer neemt bovendien het aantal storingsmeldingen stap voor stap af. Maar bij zware stortbuien krijg je toch altijd te maken met verstoppingen, bij blikseminslag kan de telemetrie ontregeld worden en van volle campings komt altijd veel rommel af dat de gemalen niet altijd kunnen verwerken. Maar een man gaat nooit alleen een put in."

"Bij zo'n kleine organisatie vraagt het toetreden van elke volgende gemeente om uitbreiding van het aantal monteurs, het databaseer en alle bijkomende faciliteiten moeten tijdig aangepast zijn."

Biedt toetreding ook financieel voordeel?

"De gemeente heeft zeker financieel voordeel. We kijken eerst samen welke kosten de gemeente voor rioolbeheer nu maakt en baseren dan de eerste dienstverleningsovereenkomst op een kostenreductie tot wel tien procent. We hebben zelf ook enige tijd nodig om resultaat te kunnen gaan boeken. We moeten het stelsel leren kennen en de situatie in de praktijk meemaken. In de volgende jaren reserveren we in ieder geval vijf procent van de totale omzet voor toekomstige investeringen en als daarbovenop ruimte is, krijgen de gemeenten een resultaatuitkering. Tenslotte hebben we geen winstoogmerk. In 2006 en 2007 was daar ruimte voor, in 2008 niet. Verder blijft de gemeente baas in eigen huis en buis en leveren we ook ondersteuning bij de beleidsbepaling en investeringen."

Wat heb jij tot nu toe in je leven gedaan?

"Ik kom uit Scheveningen, ben geboren in 1951. Van 1969 tot 1973 studeerde ik op de HTS in Den Haag weg- en waterbouw. In 1974 heb ik heel kort bij het toenmalige Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening in Den Haag gewerkt en vervolgens ben ik bij de WMO in Zwolle in dienst getreden, eerst als medewerker geohydrologie, vanaf 1985 als hoofd van de afdeling Onderzoek. Onderzoek naar de grondstof wel te verstaan, naar de mogelijkheden voor het creëren van nieuwe winningen. In Overijssel bestonden in 1975 nog acht waterleidingbedrijven. Onder de leiding van Victor van Dijk

Theo Smit.

heb ik de laatste fusie, die met het Waterleidingbedrijf Oost-Twente en organisatie van het nieuwe bedrijf mee mogen vormgeven. Ik ben in 1995 overgestapt naar het beheer, eerst drie jaar als regiohoofd Midden (Salland en het Vechtgebied), daarna vier jaar als regiohoofd Oost (Twente). Toen in 2003 Vitens gevormd werd, zag ik in de grote organisatie die toen ontstond, weinig mogelijkheden voor mijzelf, ik wilde wat heel anders. Ik ben in 2004 overgestapt naar B'con: een klein bedrijf dat het opengooien van de energiemarkt begeleidde, in die zin dat het de processen die verbonden zijn aan het kunnen wisselen van energieleverancier met behoud van netbeheerder zo goed mogelijk probeerde te laten verlopen. Voor een deel van mijn tijd was ik adviseur bij Waterbedrijf Groningen op het gebied van beveiliging, crisismanagement en later ook beheer en onderhoud van de productie-installaties. In 2006 ben ik voor Vitens Evides International naar Ghana vertrokken, om mede invulling te geven aan het managementcontract voor het beheer van de drinkwatervoorziening in dat land. Een ongelofelijke ervaring. We zaten in Accra, maar waren verantwoordelijk voor 84 drinkwatersystemen, verdeeld over het hele land, de ene helft grondwater-, de andere helft oppervlaktewaterbedrijven. Ghana Water Company telt circa zeven tot acht miljoen klanten. In alle steden en stadjes had het bedrijf een stedelijke watervoorziening."

Wat was je werk daar?

"Ik was verantwoordelijk voor transport en distributie, de verdeling van het water en het beheer van de winputten. We hebben veel onderzoek naar de oorzaak van verstopping verricht, naar het verbeteren van putten om maar zoveel mogelijk water uit de bestaande voorzieningen te halen. De zwaarste klus was de dagelijkse verdeling van het water in die steden waar de vraag een factor 2 boven de productie lag. Maar ik heb mij ook met wagenpark- en kantoorbeheer bezig gehouden. Wij hebben twee meterherstelwerkplaatsen nieuw leven ingeblazen, waterpolitie ingesteld op jacht naar illegale aansluitingen

en drie documentaires gemaakt voor tv om de bevolking bewust te maken. Voor onze Ghanese collega's heb ik veel waardering gekregen. Als je hen deze waardering liet blijken en zorgde voor een goede werkplek, werd er prima en hard gewerkt. Eigenlijk net als hier. Na twee jaar en negen maanden ben ik teruggegaan. Een oud-collega attendeerde mij op een advertentie van Aquario toen ik nog op de rondreis was. Ik kon nog net meedoen in de sollicitatieprocedure en ben hier per 1 april jl. benoemd. Een beetje de rode draad in mijn leven. Niet zozeer iets starten, maar activiteiten die een eerste opbouwfase achter de rug hebben, verder uitbouwen."

Kan Aquario verder groeien?

"Ik ben begonnen met een ronde langs de zes gemeenten die nu bij ons aangesloten zijn. Met de formule die Aquario hanteert, is iedereen zeer tevreden. We zijn geen aannemer die commercieel werkt en geen ingenieursbureau. We zijn een verlengstuk van de gemeente. Als we winst maken, vloeit het geld naar de gemeente terug. Dankzij onze inbreng kan de gemeente haar regietaak beter uitvoeren en ook goede meerjareninvesteringsprogramma's maken. Ik denk dat het goed is om de werkgebieden van regionale rioleringsbedrijven als het onze af te stemmen op de waterschapsgrenzen. Om logistieke redenen, dat je actieradius niet te groot wordt en dat je snel genoeg overal ter plekke kunt zijn. Maar ook, zoals ik al zei, omdat in de afstemming tussen het rioolbeheer en het zuiveringsbeheer winst te halen is. Wel neem ik deel aan overleg om soortgelijke organisaties in andere gebieden op te zetten. Welke rol Aquario daarbij wil spelen, bespreek ik binnenkort met de commissarissen."

Wat draagt Aquario bij aan duurzaamheid?

"Zuiveringsinstallaties werken beter bij een gelijkmatige belasting. Afstemming van en

"Ons concept zie ik als een uitdaging voor gemeenten"

communicatie tussen gemalen biedt ruimte om de berging in de stelsels maximaal te benutten. Het milieu is gebaat bij minder overstorten en beter onderhoud, waardoor voorzieningen langer blijven functioneren. De burger is gebaat bij minder water op straat, bij snel reageren op klachten en een lagere rekening. De gemeente is ontzorgd, voelt zich minder kwetsbaar en loopt zelfs voorop in duurzaam beheer in de afvalwaterketen. De kennis is geborgd, de gemeentelijke autonomie gewaarborgd en de kosten kunnen altijd omlaag. Dat is de winst van ons concept."

Maarten Gast